

leamaradt matadorjainak. Mivel az egyszer az ország szekere jól vezetve, jól könnyedén gördült előre, hát innen a vehemens gyűlölet, hogy miért megy minden oly simán a mások kezén?

„Meg kell rontani, le kell törni és le kell hengerelni a klerikális kormányt”. Ez volt régi óta a liberális odukban a titkos csatakiáltás. És kitalálódott a gigondoló bizottságban a bank, az önálló bank ügye, mely oly sok rebaecchal is kecsgetett. De mióta Wekerle kijelentette, hogyha lesz is, azt ő másnak, mint nemzeti állambanknak el sem tudja képzelni, rögtön a fejét kérték a nagy háboruskodás felidőzői. Egy csapással két legyű zsákmányra spekulálva: a privátbank hasznára és a klerikálisok kiirtására.

Hát pedig abból többet nem esznek odaát a liberális tanyákon, mit majd Lukács és társai főzni szeretnének. A magyar király magyar tanácsosai majd csak rendbehozzák a magyar szénakazal felborzolt és megtépetett rétegrakását. De előre is látni való, hogy ebből a kazalból a télen és még azután is sokáig, igen sokáig nem esznek Tisza Pista ökrei. Hiába. A többség többség nekünk is, mint nekik volt régen. Jól megmondta Wekerle: „Mi elméneünk, de az is bizonyos, hogy ti nem jősztok utánunk”, már t. i. az ország szénakazalához.

Az időknek nehéz járásáról panaszkodnak ev. ref. atyánkfiai és azzal kapcsolatban arról, hogy még az ő gazdag kollegiumaik is kénytelenek igénybe venni az állami garasát. Lám, hová jutott a régi nyakszirtmerezvedesben szenvedő kalomista nyakasság. Maga hajlik imáron az állami abra-kos tarisnya felé és sopánkodva bár, de enni kér. Im itt van a hírneves sárospataki fő-főtanoda. Régi donációk az erőnek és életenergiá-

nak olyan hatalmas áradatát buzogtatták fel e tanoda gazdasági kamarájában, hogy azt ök is kimeríthetetlennek hitték. Ma már nem így van, a bőség szaruja valahol el- vagy bedugult.

A Tiszán inneni kerület Sárospatakon tartott közgyűlése arra utasította a főiskola igazgatóságát, hogy tegye meg az előkészületeket az államsegélyezés iránt! — Sapienti sat. — Valami büzlök Daniában. Azt rebesgeti a fáma, hogy nem tiszta kezekkel kezelték a nagy vagyont. Tüdős és Zoványi régóta szimatolják azt a nem keresztényies gazdálkodási panamát. De őket fegyelmi alá vonták, miért gyanúsítanak, mikor nincsen baj?! Pedig úgy látszik, hogy baj vagyón oda bévülről, mert a patkai kollegium a tönk szélére jutott gazdaságiilag és most szeretnék a segílyt, de az autonóm jogok spanyolfalának fenntartásával. Nem jobb volna-e oda egy kis kormánybiztosi Kafka szem?

Protestáns atyánkfiai újra nyugtalanokdának. Újra gyülekezetbe verődtek odafent az ország szívében és pedig a két protestáns felekezet közös bizottságot szervezett oly célra, melynek éle a vallási béke megbontására lesz jó.

A Deákteri evangélikus iskola dísztermében tárgyalás, sőt mondhatjuk, kalapács alá vették a „Provida” kezdetű pápai dekretumot. Előre is jó tudnunk, hogy nem nekik szánta a szent-szék, hanem a kath. püspöki karnak és mégis ami Egyházunk belügyeibe betolakodva, sok türelmetlenséggel és elvakultsággal hoztanak határozatot, mely kötelezni fogja az összes protestáns pásztorokat.

A sok lim-lom indoklás abban csúcsosodik ki, hogy nem nézhetik tétlenül a kath. klérus akcióját, hanem a jogos önvédelem terére lépnek és megvédik hivatásuk lelki nyugalmát nem

aleleményesség estörvény ki-játszására kioktató furfang fegyvereivel, hanem a lelkiismereti szabadság és joggyenlőség nemes fegyvereivel. Hát ahány szó, annyi vágás a katolikusokra az egész határozati indoklás. Mintha mi mást tartanánk szemelőtt, mint az igazságot.

Legyének meggyőződve a még in petto levő utasítások megalkotói, hogy bármit hozzanak is határozatba, az a kath. hivatelt nem fogja kötelezni. Támazhatják ök a prot. hithűséget és önzertet, amint akarják, az nem árt hat nekünk, de a Provida-nak sem . . .

Őszi bérmaut.

(Verestoron—Alsópörumbák—Keröisóra—Orlát—Vizakna—Szerdahely.)

Verestoron.

A nagyszebeni központból okt. 9. Verestoron volt az első kiránduló pont. A román határon, természetü szépségü szük völgyben, az Olt mellett fekvő kis telep.

A püspök érkezése fölötti örömet jellemezte Pál György lelkesnek díszichonokban elmondott üdvözlölete; a hosszú elhagyatottság után az örömrözetnek így kellett nyilvánulni; továbbá Pórcsest-ről vasúton átszállított s nemzeti színű zászlócskakkal felfegyverkezett állami elemi népiskola tanulói, akik Jámbor Gyula tanítónak vezetése alatt lelkesen és meghatóan szolgáltak az egyházi énekkart. Csodálatos eredményt ért el ez a gör. kath. vallású s Balázsfalván érettségét tett tanító 95 gyermeket számláló iskolájában; különösen a magyar nyelvi ismeretek sikeres terjesztése által.

Ennek a kis községnek jövője van, mert a Kossuth Tivadar főigazgatósa alatt álló erdőipar részvénytársaság Nagytalmács-on

kitve Napoleon egy-egy megnyert csatája. És a szobrok mellett a véres, tépett, foszlott hadi-zászlók, melyeket Napoleon elnyert az ellenségétől.

Aki nem látta, vajjon el tudja e képzelni a feketemárvány óriási koralakú sirüregét. Közepén egy jeltelen, égővörös gránatkoporsót. Távobbb körben a villogó márvány hadi emlékeket, mellette egy-egy véres zászlót. És az egész fölött az a derengő, szivfajdító túlvilági sűrű kék köd, mely a sárga fénytörés folytán lengő, tovatünő, búcsuzkodó messzeségben mutat mindent.

Napoleon csak egy volt a világon. De az ő sirja is páratlan a világon. Emléke ott marad az ember szívében. Sokszor keres a szemem valami nem létező, megbékéltető homályt, a lelmem valami fenséges bús emlékezést, amit túl van az emberek gondolatkörén.

Ilyenkor Napoleon sirjához megyek.

Valánál az épület alatt természetesen bejárát van a koporsóhoz. Elmentem ahoz az ajtóhoz. Nehéz, vert acélajtók, rajta tömött, komor értékes vasból Napoleon életének egy-egy epizódja. Az ajtó fölött egyetlen hosszú mondat van bevésvé. Napoleon utolsó szavai:

„Én várom, hogy engemet még visszatemetnek a Szajna partjára, a francia nép közé, melyet én oly nagyon szerettem, amíg éltem.”

A vasajtók előtt szomorú, bús, fáradt, béna katonák állanak őrt.

Szinte megbabonázott ez a sir. Akárhol jártam, utána a lelmem el-elszőkött tőlem, ott bolyongott a kékszínu ködben.

Valamit kerestem.

templomszerű épület áll. Abban van Napoleon sirja. Forró francia nap tűz a falakra. Előtte piros, bő bugyogóju, fehérharisnyás, magasszárú fehér cipős, fehér csákós zuáv-katonák tereferélnék. Bámulják az idegent, mint az is őket.

Nem tudom, a Napolen sirját sirnak nevezem-e, vagy templomnak, vagy múzeumnak, vagy művészának.

Hatalmas, széles lépcsőzet vezet fel egy óriás terembe, ahol minden hófehér és ahol ezrével tolong az idegen. Rosszul mondom, mert tolongásról szó sincs. Valami meghatott, áhitatos, fenséges érzés fog el mindenkit.

A hófehér márványterem koralakban van építve, melyből ablakmélyedésszerűen rendezve művészi oszlopok között egy-egy felejtethetetlen remek szírszlop áll. Ott nyugosznak Napoleon hozzátartozói. A bejáratnál szemben fenn a magasban ragyog misztikusán egy bús feszület. A terem felső világitást kap. Csodálatos, ködszerű, halványkék lilába vesző fénytörés. Ugyanaz, amit én a Névaparti ködről álmodtam egykor. Ez, csakis ez a sejtelmes, melabús, halványkék köd illik a Napoleon sirja fölé.

Valami boszorkányos művészettel úgy van rendezve ez a fényvetítés, hogy végtelen távolban mutat mindent. Amott sűrűbb a kékség és a világ minden tájáról idezarándokolt idegen amint jön-megy, ő maga is ködalaknak látszik. A halhatatlanság misztikus visszfénye leng a fehér márványteremben. Aztán egyszer csak valami szédülés formát érez az ember. A kék ködre beragyog a nap. Sárga fényhullámok ölelkeznek a lila párázattal és megteremtik azt a túlvilági fényt, aminek láttára éri az ember,

hogy szivdobogása hol elhal, hol meg fullasztó gyorsasággal zakatol.

A nagy márványterem közepén ugyancsak koralakban egy fehér márványkorlát emelkedik. Száz és száz ember könyököl rajta. Ünnepi, templomi, siri csendben. Egy-egy fojtott, halk, megható zokogás hallik, amint körben állanak az emberek és valahová oda lenéznek a mélybe.

Ezer ember áll távolabb és kíváncsian várja, hogy ő is benézessen oda, vajjon mi van ott, hogy minden szem könnyes. Miért könnyes?

Napoleon sirja van ott.

Rám került a sor, elfogódott szívvel, tágra nyitott szemekkel nézek le.

A fénytörés művészete itt a legtökéletesebb. Elfelejt az ember, hogy ő maga is él. Beleolvad a lénye e másvilági fénybe és valóságos prózai, kijózanító, durva hatása van a nyüzsgő életnek, mikor Napoleon sirjától ismét utcára kerül az ember.

Ott könyökölők a korlátón. Lenézek. Oda-lenn a mélyben a körnek megfelelő kiterjedésben gyászfekete, komor, bús márvány alapzat. Annak közepén sötétvörös gránatkoporsó. Óriási nagy, impozáns, gyönyörű, fenségesen egyszerű gránát koporsó.

Napoleon koporsója.

Nincsen azon egyetlen betű se. Nincsen azon egyetlen évszám se. Semmi, de semmi. Csak egy világ fájdalma, bánata, könyve. Aki ide lenéz erre a koporsóra, erre a gyászmarvány alapzatra, úgy érzi, fájni kezd a szíve . . .

A koporsó fenséges némaságban egyedül nyugszik a kör közepén. Messze tőle a kör oldalában hófehér márványszobrokban megörö-

rengeteg befektetéseket eszközölt s 300, többnyire kath. vallású, különféle nemzetiségű munkást foglalkoztat. Érdekes, hogy a püspök a vámszedőhöz szállt ebédre annak napos és védett kertjében, aki a szentirási Zacheusa emlékeztető örömmel és hálaival fogadta a megiszteltetést. A lelkész ugyanis puritán egyszerűségben éldegél és házat nem tart.

Innen a szokásos szertartások és egy rögtönzött határszéli kirándulás után közel 50 kmnyi út várakozott a türelmes szürkékre, melyhez az úde levegőt és világitást a havasokra lehulló jótékony, meleg eső és gyakori villámások szolgáltatták.

Alsóporumbák.

Az Alsóporumbákon összesereglett híveket a nagy záporos és hosszú várakozás széjjeltelelte, úgy hogy az októberi ajtatosságot csak gyér közönség előtt sikerült megtartani s F e j é r Gerő dr. hatalmas beköszöntője, sajnos, keveseket birt megtéríteni. De a másnap reánk virradt verőfényes vasárnap, a Magyarok Nagyszonyának ünnepe mindenért kárpótolt. Fogarasról korán reggel megérkezett S z é l l József főispán nejevel, (az O. E. buzgó elnöke! Szerk.) B o k r o s s Emil főszolgabíró Alsóárpásról, P é c s y Jenő, az egyetlen magyar földbirtokos Fogarasban, aki ref. létére nagy érdeklődéssel vett részt nemcsak az istentiszteleten, hanem az azt követő hittanvizsgákon is. A kis templomot S z ö c s János plébános csinos új oltárral látta el. A templom előtti teret is ellepte a filiákból tömördek szekereken, löhátan és biciklin odasereglett hívó közönség.

Kercisóra.

Délután a plébánia tágas udvarán elköltött ebéd után a püspök a királyi ménestelep intézőjének kocsiján kíséretével együtt K e r c i s ó r á r a hajtattat a fogarasi havasok alján fekvő, 2000 lelket számláló községbe, melynek lakossága majdnem kizárólag gör. kath. román ajkú, akik közé ekelt csekély számú magyarság részére tavaly készült el a csinos, tágas, szépen felszerelt páduai szt. Antal tiszteletére emelt kápolna, mely úgy a püspök áldozatkésztséget, mint S z ö c s plébános gondos és ügyes életrevalóságát árulja el. A hazautazás az Alsóárpáson a főszolgabíró kedves családjá körében elköltött ozsonna után a hírhedt fogaskerekű vasúton történt, amely nem egészen három óra alatt beszállította a fáradt misszionáriusokat Szebenbe.

Köszönet illeti az áll. főnököt, aki lehetővé tette az általa kölcsönzött steeringgyertya mellett a breviumum elvégzését, mely különben az I. osztályú kocsi két pislogó mése mellett a teljes megvakulásnak veszedelmével járt volna.

Orlát.

Másnap reggel hat órakor még Szebenben bérált a főpásztor, majd kíséretével Orlátra indult.

Orlátan a gör. kath. iskola növendékeinek sora között vonult be a főpásztor a plébániába, ahol az egyházközség nevében a gondnok üdvözölte. A templom ajtóján pedig az új adminisztrátor B a d i l l a J. fogadta. Orlátan alig akadt volna béralkozó, de a szerdahelyi plébános gondoskodott arról, hogy a főpásztor Orlátra se jött legyen hiába s magával hozott szelistei hívei közül vagy 20 béralkandót. Mindenkit meglepett a kóruson elhelyezett gyermekek szép magyar éneke, amiért — mint később kiderült — a terezárvaház igazgatója illeti a köszönet, aki — hogy az ünnep teljesebb legyen — az árvaházi énekkar egy részét kölcsönözte ki ezen alkalomra. Így aztán nem-

csak béralkozó volt, hanem még egyházi ének is s az orlái béralkás várakozáson felül sikerült.

A főpásztor a küldöttsegek tisztelgése után még a déli órákban visszatért kíséretével Szebenbe, ahol délután a fekvő betegeket részestette a béralkás szentségében. 5 órakor megtartotta az októberi ajtatosságot és azután még egyszer prédikált a zsufozásig megtelt templomban. A hatást az jellemzi legjobban, hogy még ezen utolsó napon is sokan meggyóntak; a késő esti órákig minden lelkiatának akadt dolga. Mielőtt jelentésében is búcsút vennék Szebenből, az igazság kedvéért még valamit kell megemlítenem. Nem a hercegplébános szíves vendéglátását akarom megdícsérni (a kíséret tagjai még most is emlegetik S z e r k.), hanem azt a bájosan szép s művészi éneket, a mellyel az egyházi énekkar nemcsak a külső fényt, hanem a lelkeket is magával emelte föl Istenhez, akit énekükkel dicsőítettek. A főérdem a vezető: R e s c h karnagyé.

Vizakna.

De mivel nemcsak a rossznak, de sajnos minden jónak is vége szokott lenni, végre Szebenből is búcsút vettünk s elindultunk Vizaknára. Itt megjelentek a főpásztor fogadására Br. B a n f f y Kázmír alispán s a vidéki birtokosok közül számosan. A szépen fejlődő város igazán kedves fogadtatásban részesítette a főpásztort. A templom gazdagon volt díszítve szebbnél-szebb délszaki növényekkel. A gyermekek szt. mise alatt szépen, fegyelmezetten énekeltek. A szabadban volt itt is az ebéd, a melyen nemcsak a város, de az egész környék intelligenciája részt vett s élvezte a házigazda, V e r e s Lajos vendégszeretetét.

A korai délutáni órákban tovább indult a főpásztor a feldíszített városból az utolsó stációra Szerdahelyre. Az útnak egy része nem a legjobb volt, de a szép vidék, tiszta levegő kárpótoltak. A vizaknaiak jó darabig elkísérték a távozó főpásztort Br. B a n f f y alispánnal együtt.

Szerdahely.

„Munka után édes a nyugalom.“ Ezen gondolattal közeledtünk Szerdahely felé. Mert a három heti vándorélet — ha ugyan szabad egy lapba igazat is írni. (No-no! A szerk.) egy kicsit mégis csak fárasztó volt. Szerdahelyen aztán meg is pihenhetünk, az októberi ajtatosságot is sikerült megtartani, sőt másnap reggel még gyónók is szállítottak. Mise után a gyermekek hittanvizsgája következett. Ekkorára már elég nagy közönség gyűlt össze s mind gyónórködtek a főpásztor kérdéseire adott ügyes feleletekben. Egy vakációs szász diák azt a megjegyzést tette a hátam mellett társához: „Ha a számtan tanárunk is így tudna kérdezni, akkor tavaly nem buktam volna meg!“

Délután 2 órakor előállottak a kocsik, s elindultunk végre hazafelé. Utközben kevés szó esik, mintha kifogytunk volna a témából. De nincs is mit kérdezzünk egymástól, nem kell a beköszöntőn gondolkodni, sem azon, hogy h o l fogunk aludni, ez egyszer mindnyájan tudjuk, hogy mi vár reánk.

Egyszer mégis megtöri a csendet egy kiváncsi hang:

„Milyen gyorsan mennek most ezek a lovak!“

„Érzik istálom, hogy hazafelé mennek“ — hangzik a válasz a bakról. Lehet, hogy igaz a volt.

Kritikák.

Adria.

Nincs ereje az egyháznak?

Menjetek Adria városába! Vagy nem fut-e végig a hideg sehídeg-semeleg hátatokon, ha csak olvassátok is, hogy a város összes templomait egyszerre bezárták s a harangok elnémultak, azért, mert a nép a püspököt megkövezte?

Valamíg vegyi uton nem állítanak elő embereket, addig az anyaszültét, kibé Isten, születése pillanatában lelkének, önmagának egy parányát adja, az egész nagynak egy mozdulata megmozdítja a kis részecskéket is. Isten lelke mozdulván a pápában, megrendül a mi lelkünk is az egész világban.

Az egyház hatalma, ha szükségesnek látja és hív bennünket a pápa, éppoly nagy, mint hajdan bármikor.

A Köszikla az idők folyamán nem lágyul, sőt keményedik.

A gúny csak önmagát ámitja, de felve pillant Róma felé, hol az égi tűz villog a hithideg világ szemébe. Ha ő akarja, felcsap s lángborol a földteke. Ha pedig nem csap, ugyilátszik nincs szükség arra.

Mig fáj az eset, felelemel az átok hatása. Necessse est enim, ut veniant scandala.

A budapesti pajták.

Budapesten a pajtákát márványból építik, arannyal, ezüsttel, kristállyal, selyemmel és bársonnyal ékesítik, villannyal világítják, ábrázoló és képzőművészettel töltil meg.

A vályút úgy hívják benne: műsor; az etetés: attrakció; a kovretet: művészeknek, művésznőknek: a malacokat, disznókat: publikumnak nevezik.

A mintagazdaság nyáron, az Ördögben kimúlt Ő s b u d á-ban, (ma Amerikai Park), télen a márványpalotában, a Parisiana Orfeumban van.

Ez az épület már a külsejével signum visibilije a bomlott emberi észnek. Borzalom reá nézni. Olyan, mint egy barlang. Az óriási márványtömegeken csak két vagy három kis nyílás van, mintegy jelezve, hogy csak titokban lehet oda behújni. A világosságnak sehogy.

És itt szépségestélyeket rendeznek. Gyönyörködnek az állati testben. S a sajto és a rendőrség, mely máskor a lopott malac, egy kétértelmű szindarab után, automobilon fut, erről mélysegen hallgat s türi — nem tudni mi okból — hogy egyik ott és rájgák ennek a nemzetnek erkölcsét, becsületét, egészségét, az egész létalapját.

Nem tájékozatlan a rendőrség a közönséget a becses véleményéről a szépségestélyek dolgában?

Vagy neki még klinikai laboratoriumok a szépségestélyek pajtái s tanulmányok a mezeten testek?

Ugyis már egyremásra ontják rendőrségi tisztviselők a bűnügyi regenyeket (hidd, hogy tanulmány, nekem gseft!) s így a pornograf irodalomnak konkurrenciát csinálnak, egy hónap alatt 5000 példányt adva el, a másoknál elko-bozott művekből.

— Halló! Főkapitány úr! Mi történt ott?

Tombola, világposta, polgári házasság!

A néplélek a legigazabb kritikus. Boncolták a tudósok, a szakferfiak, a törvényhozók, írók, újságírók, testületek, egyesek a polgári házasságot. Egyrésze túlkomolyan vette, más-

része semmi komoly jelentőséget nem tulajdonított neki. S ime egyiknek sem lett igaza. A ki túlkölymlyen vette, láthatja, hogy igen gyakran megtörténik, hogy polgárilag megesküsznek s törvényes férj és feleség élnek tovább, mint idegen legény és leány. Jó az egyházi esküvő, jó a sok vendég. Foly a készülődés. Édes izgalomban remeg leány és legény. Megtörténik nagy pompával és nagy lakodalommal az esküvő és egybekelés. (Közlebb is láttunk ilyen.) S most már mint férj és feleség úgy élnek és szerepelnek.

A másik rész azt hitte, egyáltalán észre sem veszi a nép ezt az új házasságot.

Dehogy nem. A lelke foglalkozik vele.

És ime trefás oldaláról fogja fel. Példa erre a budapesti Népszövetség szüreti mulatsága, ahol a tombola és világposta mellé műsorba vették a polgári házasságot is.

Nem tudjuk ugyan, hogy milyen ez az új játék, de milliójében rendkívül érdekes már maga a neve is. Szeretnők megtanulni s pártolni, mert mi ezt az intézményt igen szeretjük. S nem is hisszük, hogy ezért liberális urak feldurálnak magukat s a törvény kigúnyolását olvasnák reánk, ami távol legyen tőlünk, hiszen liberalizmus éppen azt jelenti, hogy mindent, (a mi szent valaki előtt,) nem muszáj komolyan venni.

A Szaninosok vád alatt.

A budapesti kir. ügyészség Szabó Endre uram ellen s kiadója ellen vádat emelt a Szaninos orosz regénynek magyar fordítása miatt, a mely regény tudvalevőleg Krisztus Isten-voltát kicsúfolta, meggyalázta s a szemérem ellen is kihágást követett el, — mert a fordítás is szerzés.

Utánna kellene néznie az ügyészségnek, vajjon a Parisiana Orfeum „M a r y a”-ja mit jelent.

Dutvíba a gyanus alakokkal, akik botránkoztatnak.

A „huligánok.”

Oroszországban a huligánok ismét megszártak. Persze „ártatlanok.” S a „közvélemény” fel van háborodva. Nonono! Isterjük mindkét speciést. Ők szolgáltatják a híreket is. De nem vezetnek félre. Nálunk is az „ártatlanok” s ez a „közvélemény” terjesztik a sodomai, gomorai ártatlanságot. De lesz majd idő, amikor olyan ártatlanok lesznek, hogy nem fognak senkinek — ártani.

Gyermekek betörő-szervezete Szegeden.

A recept helyes. A „szervezetes”-szellemet a gyermekkorban kell kezdeni. Gyermekkorukban a szegedi-betörő-iskolában a lopás-művészetét tanulják a szabad szellem neveljési s felnőtt korukban, mint diplomás betörők — szekularizálnak. Kérjük ezt a nevelési irányt folytatni, mert különben megfojt a jezsuita Apponyi törvénye.

Kezdek a gyilkos urak!

Nagy, mesterségesen szított, hevített láz győzött Európát Ferrer kivégzése miatt.

Hát az igaz, hogy a kivégzés módja, a mikor 200 katonára lö és 3-szor egyetlen emberre, aki úgy rogy össze a fal tövében, mint egy megszorított szegény kutya, brutális; és keresztényi, sőt a pusztán emberi szív is, nem lát egyebet, csak azt a 600 golyótól összerogyó embert, de csak ennyi kegyetlenség történik-e a földön?

Mikor a spanyol király élte legboldogabb órájában szívből szeretett szép fiatal menyasszonyával a templomból, az esküvőről vonul haza s a virágcsokorban, mit feljé dobna s a mely csokorra még a legutolsó napszámos is életének legalább egy órájában számot tarthat, akkor a virágcsokorban bomba robban fel, azt sem a „H u m a n i t é” nem teszi tüntetések magjává, sem a világ sajtója (t. i. a zsidósajtó) nem „háborodik” fel rajta.

S ha Barcelonában mindennapra kijár egy bomba (mégiscsak nem is hetenként, mint IV. Henrik népének a „lyükleves”) s ha naponta apátlan, anyátlan árva esnek is a gyilkos urak miatt a nyomor örvényébe, az mind h u m á n u s d o l g a, „H u m a n i t é”-nek, Jauresnek és a „művelt világ” címmel és jelleggel szereplő zsidóságnak.

És ők sürgetik a halálbüntetés eltörlését s csapnak „világraszóló” zajt egy kivégzés miatt, akik mindennap végeznek ki valahol valakit. És sokszor brutálisabb módon. Mert van-e brutálisabb kivégzés a földön, mint ha a spanyol királyt, vagy menyasszonyát találja az a virágcsokorba rejtett bomba?

Mi is megbotránkozunk Ferrer kivégzésének túlkégyetlen voltán, de ők meg-e az anarkisták gyilkosságain?

Ferrer anarchista volt, kinek eszméi, szeleme sok ártatlan vért ontott s még több özvegy és árva és kesergő szülei könyet.

Ne közöljék hát olyan szemtelesen a kivégzést „érzékeny” szívű zsidó humanistáink.

Akinek még az utolsó vigasz sem kell — az pedig még a legvadabb gyilkosoknak is kell — azt ne akarják mártírrá tenni. Ferrer nem mártír.

És főképpen ne akciózzanak a halálbüntetés eltörlése érdekében, mert a világ és a világrend önknek sohasem fogja azt a kényelmet megadni, hogy a halált a humanizmus nevében büntetlenül osztogathassák.

Szemet szemért, fogat fogért!

Ez az igazság.

Az ideális cél, mely felé az Egyház vezet, természetesen az volna, hogy amit Isten adott, az életet, ember el ne vehesse. De miután a törvény sohasem passzióból ítel halálra valakit, hanem Önök kényszerítik arra: ne öljenek!

Kezdek tehát a halálbüntetés eltörlését maguk a gyilkos urak!

Hunor.

H I R E K.

— Személyi hír. A F ő p á s z t o r f. hó 13-án este érkezett hazra bérmautjáról, a Maros hidjának építkezése miatt Drombárnak kerülve Szerdahelyről 3 óra alatt. Másnap reggel Kolozsvárra utazott az igazgató-tanácsnak ülésére. Pénteken intézeteket és betegeket látogatott s a délután folyamán a fő-és középiskolák jóakarató ifjainak állott szolgálatára az esti óráig. Szombaton reggel 5 órakor misézett, s délelőtt székhelyére visszatért, hogy néhány napi pihenés után a gimnáziumokat látogassa meg. Október 23-án Székelyudvarhelyre érkezik. Vasárnap, 24-én a bérmaús szentségét osztja ki. Október 25-én a nagy erdőn keresztül Csíksomlyóra utazik, hol 26-án és 28-án reggel 7 órakor a bold. Szent Szűz oltára előtt fogja pappá szentelni Kovács Lajos alszerpapot, Csikverebes szülöttét. 28-án Kézdivásárhelyre utazik, honnét vasárnap a d. e. vonattal Brassóba távozik, hogy nov. elsején a bérmaús szentségét kioszssa és az ottani intézeteket meglátogassa. Haza

csak nov. 5-re várjuk. Marosvásárhely tavaszra marad, mert a marosi esperesi ker. tavaszi látogatása van terve véve.

— Az erdélyi róm. kath. státusgyűlés azon alapon és jog erejénél fogva, melyet számára ősi törvényeink, királyi rendeletek, évszázados gyakorlat s újabban ő császári és apostoli királyi Felsőének 1867-ik évi augusztus hó 10-én kelt legfelsőbb elhatározása biztosítanak, püspök urunk folyó 1909. évi november hó 18-ik napjára Kolozsvárra összehívandónak ítélte és az Urnak szent nevében összehívja. A gyűlés tárgyai: 1. Az igazgatótanács évi jelentése; 2. A kilépő igazgatótanácsok helyeinek szabályszerű betöltése.

— Budapestről írják: B l e r i o t háromszor felszállt, teljes sikerrel. A lelkesedés óriási, amit a korszakalkotó találmány meg is érdemel. A néző közönséget 300.000-re becsülik.

— A villamos vezeték ozlopai ingadoznak. Sőt annyira erőtlének, hogy egyik-másik teljesen felmondja a szolgálatot. A Maros-utcával szemközt a nyílt utca során nem régen egyszerűen kidőlt egy oszlop. Egy jámbor földműves járt ott a veszedelmes pillanatban képtelenes szekerével. A vezeték ráhullott a tehenekre, de semmi különösebb baj nem történt. A szelid állatok kiszabadítva a járóból, hősi futásnak eredtek. A jó áram nem öl, hanem világít. De vajjon a többi oszlopnak nincse szándékában alkalomadtán csupa szeretetből a járókélók nyakába omlani?

— Az oláhfalvi választás szombaton délelőtt folyt le és pedig egyhangú eredménnyel. Nagy Andor visszalépése folytán E m b e r y Árpádot, a székelyudvarhelyi róm. kath. főgimnázium érdemes tanárát egyhangulag a kerület országgyűlési képviselőjének választották függetlenségi és 48-as programmal.

— Segesvári hírek. A segesvári hitközség ez évben is a megelőző évek szokásához hasonlóan a szegény gyermekek felruházása céljából „Szt. Antal estélyek”-et rendez. Ilyen estély még lesz ez évben, melyekre már készülnek a programok. Meg kell még említenünk októberi szt. rózsafüzér átátosságainkat is, melyekre a hívek szorgalmasan eljárnak s melyeken kiválóan épületes módon elmélkedésekkel összekapcsolva mondatik el a sz. olvasó, azután az üdvözetek fele részét az iskolás gyerekek, másik fele részét pedig a hívek serege mondja el.

— Háromszék vármegye törvényhatósági bizottsága folyó hó 15-én tartott közgyűlésén, a melyen a szabadságon levő M e c z n e r Béla főispán helyett dr. K i r á l y Aladár alispán elnökölt, Hajdúvármegye szekularizációs, jobban mondva rabló átírtára fölött minden felszólalás nélkül, az állandó választmány javaslata szerint napirendre tért. A közigazgatási bizottságba bevalasztotta M a r k a l y Antal kézdiszentléleki plébánost és E l e k e s Béla ny. főispánt. A vármegye alapjainak és a gyámpénztárnak ki nem kölcsönzött pénzeit, amelyek eddig fele részben az „Agrár-bank” helybeli fiókbankjába és fele részben a „Háromszéki takarékpénztár”-ban voltak elhelyezve, $\frac{2}{3}$ részben a „Háromszéki takarékpénztár”-ban, $\frac{1}{3}$ részben a „Kézdivásárhelyi takarékpénztár”-ban és $\frac{1}{3}$ részben a „Kézdivásárhelyi kisegítő takarékpénztár”-ban helyezte el.

— Diákpásztoráció. Az „Élő-Rózsafüzér-Társulat” október 17-én alakult meg a kézdivásárhelyi róm. kath. főgimnáziumban V e i n m a n n Sándor tanár vezetése alatt, aki ez alkalommal bensőséges, meleg lelkesedéssel beszélt az ifjúsághoz, történelmi példákkal igazolva, hogy a világ legnagyobb jellemei és ha-

zánk legkiválóbb hősei mind színvállalós férfiak voltak és legnagyobb erősségük a R ó z s a f ű z é r v o l t. Szólt a Boldogságos Szűz hitéről, reményéről és szeretetéről, példakép állítva az ifjúság elé az életben oly szükséges erényeket, amelyek egyedül képesek a mai világ romlottsága között az embert itt a földön az Ég számára előkészíteni. Tagok száma az alsó osztályokban 101, a felső osztályokban 66, összesen 167.

— **Szépvízről írjak.** Felcsik agilis főesperese, az ő jól megválasztott, bátor hitvalló világi szónokaival községről-községre jár. Ahol még nincs kibontva e zászló, kibontja; ahol már leng, még magasabba emeli. Ezt tévé folyó hó 17-én délelőtt Szépvízen is, ahol a helyi szervezet megerősítése végett impozáns kath. népszövetségi gyűlést tartott. Elragadó beszéddel nyitotta meg a piactéren a több száz hívóból álló gyűlést. Majd átadta a szót Orbán János gyógyszerésznek, az igazi népszónoknak, aki páratlan közvetlenséggel ismertette a kath. népszövetség célját és azon eszközöket, melyek az öntudatra ébredt katolikust a védelmi harcra képesítik. Ezután Zsögön Zoltán tanítóképző intézeti tanár beszélt az igazi katolikus ember jellegéről. Megkapó szónoki formákban és képekben melytől a katolikus érzést és erősítte a nemzeti szellemet. Végül elnöklő főesperes felhívta a gyűlést lelkesült tagjait, hogy siessenek minél többen a szövetségbe lépni s ez által hitükről és hazaszeretetükről nyilvános vallomást tenni. Erre a gyűlés lelkesült hangulatban véget ért s a „Himnusz” éneklésével oszlott szét, ami a szervezet erősödésének biztos záloga.

— **Népszövetségi értekezlet Felcsikon.** F. hó 10-én Felcsik két községében: Csiksomlyón és Csiktaplocán népes népszövetségi értekezlet volt. Előbbit helyen d. e. 11 órakor Bálint Lajos felcsiki főesperes nyitotta meg az értekezletet. A népszövetség szervezetét és célját pedig Zsögön Zoltán képezdei és Récs János főgimn. tanár ismertette. A főesperes záróbeszédében buzdította híveit, hogy követve 52 társuk példáját, minél tömegesebben lépjenek be a szövetségbe. Egyttal kiosztotta az eddigi 52 tagnak az e havi tagsági füzeteket. A belépésre való jelentkezések már megkezdődtek.

Csiktaplocán az értekezlet d. u. 3 órakor kezdődött, amelyet szintén Bálint Lajos főesperes nyitott meg szép beszéddel. Az eljénzéssel fogadott megnyitó beszéd elhangzása után Szemlé Ferenc székelyudvarhelyi főgimn. tanár, Botár Béla árvászeki ülnök, Zsögön Zoltán képezdei és Récs János főgimn. tanár léptek az emelvényre s valamenynyien lelkes szavakkal ismertették a hitünk ellen megindított társadalmi harcot, melyet nem szabad telenül szemlélnünk, hanem hitünk védelmére szervezkedve sorompóba kell állnunk. A főesperes buzdító szavai után Márkus Endre taplocai plébános beszélt meg, aki köszönetet mondott híve nevében is a szónokoknak fáradságukért s felhívta híveit, hogy a szövetségbe való belépés által tetteleg is bizonyítsák be, hogy hitükhöz ragaszkodnak s készek felvenni a harcot is szent vallásunk igazságainak támadóival szemben.

— **Csikszentmiklóson** a kath. népszövetség Bálint Lajos felcsiki főesperes elnökelete alatt e hó 17-én nagyarányú gyűlést tartott. A megjelentek száma pár százra tehető, kik az elnök, Zsögön Zoltán csiksomlyói képezdei tanár, Kovács Mihály szépvízi és Kóródy Mihály csikszentmiklósi plébános lelkes szónoklatai után mindnyájan megfogadták, hogy az eddig csak 52 tagot számláló népszövetség

zászlója alá sorakoznak. Nyilvános elismerés illeti Zsögön Zoltán, ki világi ember létére is bátor hitvallóként faluról-falura jár és segített diadalra juttatni a népszövetségi zászlót. Adjon Isten sok ilyen nevelőt a kisdédek leendő tanítóinak.

— **Tanítóválasztás Lemhényben.** Mióta boldog emlékü Zsigmond Gyula halálával üresedésbe jött a lemhenyi róm. kath. elemi népiskolánál a VI ik tanítói állás, azóta úgy a közelben, mint a távolban igen sok szó esett arról; sok kombináció fűződött ahhoz: vajjon ki lesz a szerencsés utód, kinek sikerül az állást elnyerni. Nagyon természetes, ezen találgatások holdfogytán, idő előtt születtek s az ilyenkor szokásosan gyártott híreszteléseken és vénesszonyi mende-mondákon alapultak. A viszonyokkal ismeretek teljes nyugodtsággal várták lefolyását ezen választásnak, mert tudták, hogy a hívek által nem rég megnyilvánuló közbizalom olyan férfiaknak juttatta az iskolaszéki és egyháztanácsossági tisztet, kik hivatásuk magaslatán állva derekasan is állják meg helyüket s elfoglalt pozíciójuknak mindenkor és mindenben becsülettel tesznek eleget. Így is történt. Első ténykedésük dicsőreget érdemel. Sajnos, csak a közelmúltban olyan hír jelent meg a „Székely Újság”-ban és a „Köznevelődés”-ben, mely a valóságnak meg nem felelően, úgy tüntette fel az eseményeket, mintha a községben a választás előkészítése, mindkét részről, tisztességtelen, meg nem engedhető eszközökkel folyna. A közölt híre a „Székely-Újság”-ban mondtuk el megjegyzéseinket, ép azért most nincs is semmi szükség azokat ismételn, csak annyit szögzünk le, mint tenyt, hogy a választás folyó hó 9-én délelőtt a legnagyobb esendben, minden híresztelt izgalom, presszió, vesztegetés és dinom-dánom nélkül folyt le. Balázs Ferenc ker. főesperes, választási elnök és László József helybeli esperes-plébános, isk.-széki elnök jelenlétében. Bizonyosságot tesz az iskolaszéki tagok körültekintő, tapintatos eljárása mellett azon körülmény, hogy a gyűlés László József isk.-széki elnök indítványára egyhangulag mondta ki, miszerint a beérkezett hét pályázónak kérvénye terjesztéssel fel Püspök úr nagyméltóságához s hogy a Kegyelmes úr legből-esebb belátása szerint eszközölje a kinevezést. Így, ha — feltétlenül mondjuk — lettek volna is ingtag, gyenge lelkek a választók és választandók között s tételtet volna is kísérlet a vesztegetésre, az indítvány elfogadásával minden törekvés elenyészett. S egyben a gyűlés ezen eljárásával elejét kívánta venni a kobolt híreszteléseknek, nemcsak, hanem megnyugtatón óhajtotta lelkiismeretét és felettes hatóságát, s azért jegyzőkönyvileg kimondotta azt, hogy minden alattomos gyanúsítást visszautasít, mert azt az iskolaszéki tagok állásával és székely becsületével összeegyeztethetőnek nem tartja. Ezzel a nagy port vert lemhenyi tanítóválasztás aktái lezárultaknak tekinthetők. Végül ker. főesperes szívélyes szavakban mondott köszönetet a tagoknak s munkálkodásukra Isten áldását kérve a gyűlést az Úr Jézus szent nevében bezárta.

— **Bezárt oláh iskolák.** Sepsiszentgyörgyről jelentik: A közigazgatási bizottság Zentai Dávid dr. járási orvos véleménye alapján bezáratta a zabolai és zágoni oláh iskolákat, mert a helyiségek egyáltalában nem feleltek meg a legemlébb közegészségügyi követelményeknek. Mindkét iskola növendékeit az állami iskolában helyezték el. Az orbai járás területén már nem működik több oláh iskola.

— **A szabadkőmives páholyok** s a szocialista vezérek által megtett világmartir Ferrer elvei: „Minden társadalmi bajnak előidéző okai:

Krisztus, a katolikus egyház és a kath. papok. A kath. papok veszedelmesebbek a vadállatoknál. A fejedelmek az emberiség hóhérai. A katonák szabadalmazott gyilkosok. A nemzeti zászló csak szines rongy, hanem a gyilkosság, nyomor és véres zsarnokság jelképe. A haza fogalma hülye és brutális fikció.”

— **A Magyar Gazdaszövetség,** melyet Károlyi Sándor gróf 1906-ban alapított egy a nép vezetőihez intézett Tájékoztatóban fejt ki céljait, törekvéseit. A Szövetség célja Magyarország gazdálkodó népének tömörítése. Ennek a tömörítésnek feladata, hogy a föld népet gazdasági nagykorúságra növelje, erkölcsi és anyagi érdekeit önzetlen szeretettel gondozza. Hogy a gazdákat az uzorások karmaiból kiszabadítsa, a törvényhozás támogatásával az Országos Központi Hitelszövetkezetet hozta létre. Ennek sikerét mutatja, hogy a tagok száma már a hatszázerezer közeledik, a fiókok száma a harmadik ezerben fejlődik. Az áruuzsora korlátozásán és megszüntetésén dolgozik a Gazdaszövetség szerve a Hangya, mint fogyasztó és értékesítő középzet, mely tizenkétféle évi forgalmat csinál és már majdnem ezer boltot állított fel. Egyik életrevaló alkotója a Gazdák Biztosító Szövetkezet, mely a kölcsönösség felebaráti alapjára helyezkedve a biztosítási díjak általános mérséklését már is kivívta és ezzel kisebbitette a többnyire külföldi tőkével dolgozó társulatoknak kapzsátságát, mellyel a kisemberek tüz vagy jég okozta szerencsétlenségét használták ki megsarcolásukra. Egyik kiváló feladatának tekintik a gazdák körök alakítását, hogy a kiszegedőket is megismertesse a korszerű haladás igéivel, hogy a népműveltséget és népjólétet ezek révén annál sikeresebben terjessze. Legújában szervezte a birtokközvetítő osztályt, hogy a kisembereket birtokhoz juttassa. Működésének ezen külömböző ágaiból kivált a biztosítás eszméjét emeljük ki, melynek munkatársakul a Gazdaszövetség a tanítókat igyekszik megnyerni. Az eljárás neve a Népevelő 41-ik számában olvashatunk utasítást. A biztosítás keresztülvitele az Orsz. Kath. Magyar Iskolaegyesület céljaival kapcsolatban is eszközölhető. Ezen esetben a nevezett egyesület plébániái csoportja minden községben megalakítható. A megalakított csoport megválasztja a Gazdák Biztosító Szövetkezetének képviselőjét. Ez a képviselő felvilágosítja a népet, hogy a gazdáknál az Iskolaegyesület útján legolcsóbban biztosíthat és emellett minden külön díj fizetése nélkül, már ezen biztosítás révén, tagjává lesz az Iskolaegyesületnek, melynek közvetve hasznát nyújt biztosításával. Ehhez csak akarat kell. A képviselő a befizetett díjak 12% át kapja tiszteletdíjúl. Eddig több mint 6000 korona jutott ily címen a képviselőnek tiszteletdíjúl az Iskolaegyesület útján.

— **Köszönetnyilvánítások.** A Szent-István Társulat elnöksége 60 drb. hittani könyvet volt kegyes a csirkási elemi iskolának adományozni, amiért ez úton is hálás köszönetét nyilvánítja az iskolaszék nevében Fekete Imre plébános.

A csikszentmiklósi elemi népiskolának a Szent-István-Társulat 55 drb. kátét ajándékozott, amiért úgy tanítványaim, mint a magam nevében a kegyes jövőnek hálásan mondom e helyen is köszönetet. Csikszentmiklós, 1909. évi október 14. Kóródy Mihály, plébános.

— **Érdekes magyar üzleti stílus:** „Mint-hogy szalamban el vagyunk záróva, sajnáljuk értesíteni, hogy további küldeményekkel nem szolgálhatunk többé. Ajánljuk magunkat a jövő idényre szives emlékeztetőbe és maradjunk teljes tisztelettel” stb.

— A Szent-István-Társulat naptára 1910-re. A magyar ember legkedvesebb háziútora a naptár; a Szent-István-Társulat naptára rendkívül fontos missziót teljesít: népies, praktikus ismereteket közöl pl. első segélynyújtás balaszeknél, mire készítsük gyermekeinket stb., szórakoztatást nyújt költeményeivel, elbeszéléseivel, melyeket az idén is irodalmunknak tagadhatatlanul első írói írtak. (Kines 3., Domonkos 3.) s mindent igazán humanus célból ad, ami — tekintve azt, hogy a kalendáriumok legnagyobb százaléka üzleti spekuláció, legnagyobb kinsége a Szent-István-Társulat naptárának. Címképe kedves színes kép, a bethlehemi jelenetet ábrázolja. Adomák, fejtörő kérdések, a mulató rész kifogyhatatlan. Ára 80 fill.

Levelezések.

Nyílt levél a szerkesztőhöz.

Főtisztelendő Szerkesztő úr!

Az „Audiatur et altera pars“ elve alapján kérem, szíveskedjek alábbi soraimat közzétenni.

A „Közművelődés“ 38. számában „Hunor“ álnév alatt „Kritikák. Tömeges államosítások Csikban“ c. cikkben foglalt sértésekért a bíróság előtt fogok elégtételt szerezni.* Pár állításra mégis reflektálok.

Valótlán cikkírónak a csiki iskoláról hangzott állítása. Ez! én, ki az összes elemi iskolákat meglátogattam, jobban tudom, mint ő. Hogy cikkíró a községi birák fogadatlán prókátorának csap fel, nem értem, de ha egy vármegyében egy tanév alatt nyolcvanezer mulasztás fordul elő, ezért csak kell tenni valamit. A pontos beiskolázást és a bíró felelősségét törvények és miniszteri rendeletek szabályozzák.

Az államosításra vonatkozó részben meglátszik a ferdtés. Folyó év szeptember hó 1-én államosított hat elemi iskola, mind a hat (újtusnádi, szépvízi, csikdelnei, vacsárcsi, mádfalvi és gyimesfelsőlöki) községi jellegű volt.

Pályatervszésem így történt. Én csiksomlyói róm. kath. főgimn. tanár voltam 1896-tól 1907-ig. 1898-ban állami tanárnak neveztettem ki, de állásomat fontos családi okok miatt nem foglalhattam el. Hunor úr csiksomlyói tanárkodását az Értesítőkből megismerheti. Arra, hogy mostani hivatalomra vállalkozzam, szülővármegyém és saját fajom szeretete indított, különben miért vállaltam volna 30 évi szolgálat helyett 40-et s miért húznék most kevesebb fizetést, mint azelőtt.

Békésből nem házasodtam és sem oda, sem máshová nem szándékozom menni.

Soraim közzétételét köszönve, vagyok a főtisztelendő Szerkesztő úrnak kész szolgálója:

Csikszereda, 1909. okt. 18.

Dr. Balló István,

Csikvármegye kir. tanfelügyelője.

Hunyadi László siremléke a gyulafehérvári székesegyházban?!

Ily cím alatt a „Közművelődés“ f. évi legutóbbi számában Beke Antal kanonok úr tollából egy cikkecske látott napvilágot. Nem szándékom e sorok boncolgatását bővebben megkísérteni, csakis a végsorokra vonatkozólag lenne a ftdő szerkesztőség szíves engedélyével pár észrevételem. A végsorok ugyanis így szólnak: „... én buzamos idén át semmi okmányt nem találtam arról, hogy Hunyadi László teste itten Gyulafehérvárt lett volna eltemetve“.

* Kár a dolgot elmérgesíteni. Szerk.

E sorok alapján tehát azt lehetne következtetni, hogy Hunyadi László gyulafehérvári eltemetése korántsem történetileg bebizonyított tény. A valóságban azonban ezzel szemben úgy áll a dolog, hogy semmit sem tudunk jobban bebizonyítani, mint azt, hogy Hunyadi László nagynevű atyja mellett a gyulafehérvári székesegyházban alussa örök álmát.

Erre vonatkozólag nemcsak az elsőrangú történeti forrásmunkákra, hanem okmányra is hivatkozhatunk. Ami a forrásmunkákat illeti, Thuroczy, Chronica Hungarorum c. nagy művének LXIV. fejezetében Hunyadi László gyulafehérvári eltemetéséről ezek olvashatók: „... Michael Zylagy (Szilágyi Mihály) tumulum dicti comitis Ladislai (t. i. Hunyadi) adiit, funusque ejusdem exhumari faciens, illud simul cum cunctis sibi circumstantibus deplanxit, ac tandem Transsilvaniensem ad Alaban transferri faciens, idem, paternum juxta sepulchrum, in multis obsequiis condere fecit“.

Bonfini jeles művének (Decadis III. libr. IX.) tárgyunkat illető szavai pedig ezek: „Michael (t. i. Szilágyi Mihály) . . . Corporis . . . Christi aedicularum adiit, ne Ladislai nepotis corpus inter parricidas jacere pateretur, neve insigni nota generosi nomen juvenis inureretur, non sine multis lachrymis, ex infami tumulo eruit, Albaumque in Transsylvania transtulit; persolvit ibi funebria justa, et prope parentis monumentum collocavit“.

De miként már fentebb érintem, nemcsak forrásműveink tanuskodnak Hunyadi László gyulafehérvári végeles sírja mellett, hanem erre vonatkozó okmányunk is van.

Szilágyi Mihály, Magyarország kormányzója 1458. március 20-ikán Lippáról a következő levelet intézi Nagyszében városához, melyet fölker, hogy öccse, Hunyadi László gyulafehérvári temetésére és a gyászünnepekre követeket küldjön: „Prudentes et Circumspecti viri, Amici nobis dilecti, Salutem cum favore. Casus inopinabilis, qui dudum domini nostri acciderat, bene vestris Amicitias patet elare. Nunc autem corpus seu funus fratris nostri spectabilis et Magnifici domini Ladislai de Hwnyad, Comitis Bystriciensis etc. versus Albaum fertur ad sepellendum. Ideo requirimus et rogamus vestras Amicitias diligenter, quatenus ad commemorationem celebrationis fratris nostri ex vobis certos homines speciales versus predictam civitatem Albensem dirigere et transmittere velit. Aliud petimus non facturi. Absentia sigilli nostri majoris sigillo minori fecimus consignari. Datum Lyppe feria secunda proxima post dominicam Judica (= március 20.), Anno Domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo octavo.“

Michael Zylagy de Horogzeg
Regni Hungarie Gubernator etc.

Ez oklevélből, melynek eredetijét a nagyszébeni szász nemzeti levéltár őrzi, még azt is megtudjuk, hogy Hunyadi László gyulafehérvári gyászünnepe 1458. év tavaszán folyt le.

Szamosújvár, 1909. okt. 17-ikén.

Dr. Temesváry János.

Támogassuk szívvel-lélekkel, vagyis tollal és pénzünkkel az egyházme-gyénk érdekeit szolgáló ezen egyetlen lapunkat.

Erdély műemlékei.

(Folytatás.)

3. Szamosújvár. Római castrum, fürdő, szobrok, örmény templom 1748. Rubens képe. A Salamon-templom 1725. falképe, g. k. székesegyház 1769. A Martinuzzivár (fogház), kápolna, címer (1542.)

Dengeleg: ref. templom 1780. szerei.

Hesdát: g. k. templom 1781.

Mikola: g. k. fatemplom 1552. (?), Máriakép.

Mohály: g. k. fatemplom 1770.

Péterháza: g. k. fatemplom 1797.

Ördöngösfüzes: ref. templom 1675., harang (1726.), ezüstpohár, tányérok, g. k. fatemplom harangja 1796.

Szamosújvárneméti: XIV. sz. ref. templom.

Széplak: g. k. templom 1700.

4. Bálványosvár-alja. Templom 1745. Ref. templom újraépítve 1643. Bálványosvára.

Bátón: g. k. fatemplom 1732.

Csaba: g. k. (azelőtt r. k.) fatemplom 1562., harangja.

Coptelke: g. k. fatemplom 1738.

Erdőszombattelke: g. k. fatemplom 1710.

Kötké: g. k. fatemplom és harangjai Mária Terézia idejéből.

Magyardéce: ref. templom 1795., szószek, ezüstpohár, cintányér.

Oláhvásárhely: g. k. fatemplom 1758.

Szásznyires: kápolna 1745., csücsives ref. templom, harangja 1666., einkancsói, Bélavár.

Szentmargita: g. k. templom.

Székpenyerüszentmárton: g. k. fatemplom 1744.

5. Beszterce. A piaristák (most plébánia) temploma XVIII. sz. Minoriták (most g. k.) szász templom 1552., papi székek, ablak, pillérek, harangjai 1430-ból. A régi g. k. templom (hajója 1600.). Regi házak, árcsarnok, tornyok, bástyák és várfalak.

Kerlés: g. k. fatemplom 1700.

Malomárka: római út.

Nagydemeter: templomkastély tornya.

Sajómagyarós: Szent-László vára és kápolnája.

Sófalva: g. k. templom 1760.

Szászegő: g. k. fatemplom 1765.

Szentiván: g. k. fatemplom 1780.

Szeretfalva: Rózsavár.

Törpény: csücsives ref. templom 1504., templomkastély tornya. Kápolnarom.

Várhely: római út.

Zsolna: római régiségek.

6. Csicsókeresztúr. Római régiségek. Templom helyreállítva 1784. Csicsóvár romjai.

Alsóolova: római castrum, fürdő stb. g. k. fatemplom.

Árpástó: fedeles pohár a ref. templomban (1700.)

Baca: ref. templom ujtva 1754, egyházi szerek, harang, kastélyok, g. k. fatemplom 1749.

Csicsóhágymás: g. k. templom és harangja 1741.

Csicsó Mihályfalva: g. k. fatemplom 1750.

Csicsópolyán: g. k. fatemplom 1700, harangja 1702 és 1710.

Emberfő: g. k. templom harangjai 1708, 1711.

Felőr: csücsives ref. templom, famenyzete 1684, feliratai g. k. templom 1731.

Felsőolova: g. k. fatemplom.

Felsőkörtvélyes: g. k. fatemplom XVIII. sz.

Felsőörbó: g. k. fatemplom.

Gáncs: g. k. fatemplom.

Iszánmező: g. k. fatemplom 1712.
Kentelek: g. k. fatemplom harangja 1713.
Kisdebrek: g. k. fatemplom.
Középfalva: g. k. templom harangjai 1794.
Kúdu: római castrum, vár.
Lábfalva: g. k. fatemplom 1760.
Magasmart: g. k. fatemplom.
Nagydebrek: g. k. fatemplom 1680, harangjai 1738.
Nagykaján: g. k. fatemplom újítva 1830.
Oláhnyíres: g. k. fatemplom 1784.
Omlásalja: g. k. templom harangja 1751.
Retteg: ref. templom megújítva, 1618, Lőkősvár.
Sajókeresztúr: ref. templom.
Szeszárma: római út, sánc, csücsüves templom.

(Folytatjuk.)

CSARNOK.

Egyházmegyénk tíz éve.

1898.—1908.

Közi: **Censor.**

(Folytatás.)

A z s i n a t t á r g y a i közül csak a liturgia nyelvére, az alesperességek beállítására és a papi nyugdíjszabályzatra óhajtok pár megjegyzést tenni.

Mindenekelőtt kalapot emelek azoknak a derék uraknak, kik lapunk hasábjain elmondották észrevételeiket az egyházmegyei zsinaton tárgyalandó dolgokról. Sok jó eszmét vetettek fel s hasznos szolgálatot tettek az ügynek. Am mindannyiunk hozzászólása csak gyenge visszhang a „Püspökmegyei zsinat” zseniális irójának üttörő, nagy munkálata mellett. Komoly pennához nem illő mesterség az áradozás s rontja is a jó ízlést. Mégis ide kell írnom, hogy mostanában alig volt részem oly szellemi élvezetben, minőt a Forster zsinata — előnyeivel és hibáival — nyújtott. Annyi humor, szellemes reflexió, ironia vonul fel tarka vegyületben az olvasó szeméi elé, habár kissé terjengős, de mindig élvezetes stílussal, hogy e diszlett egymagában sem mindennapi termék; azonfelül aztán a fölölet tárgyak, felvetett eszmék sokasága és fontossága. Nagy kár, hogy hangja és iránya mindvégig tamadó. Igaz, enélkül sokat veszítne érdekességéből, de a célnak, ut veritas pateat, placeat et moveat, jobban megfelelne.

A liturgia nyelve egyike lesz a zsinat legkényesebb kérdéseinek. A magyar nyelv használatát százados szokás, melynek kezdetéről senki sem bir számot adni, gyökereltette meg különösen a székely földön. A nép szeretettel és feltékenyen ragaszkodik hozzá. Az espereskerületek egy kivételével többé-kevésbé mind mellette nyilatkoztak. Egyik plébános pedig egy igen figyelemreméltó dolgozatban a szentmise kivételével az egész liturgiát magyar nyelven óhajta.*)

Ily körülmények között elhamarkodott dolog lenne a kérdést egy tollvonással eldönteni akarni. Könnyű kimondani törvényben, hogy mindent latinul akarunk, mert ez az egyház nyelve, ámdé a törvényt majd végre is kell hajtani. És itt a bökkenő. Fontoljuk meg tehát jól a dolgot.

Hogyan áll a kérdés? Mit ir elő az egyház, s mit kíván a liturgia egysége? Mit kell feltétlenül latinul végezni és mit lehetne magyarul is? Az egyház elöirja a római ritust. A római ritus nyelve pedig a latin, melynek mellözését, felcserélését a nemzeti nyelvvel a szentségek kiszolgáltatásánál hatá-

*) Habár állásponjtja nem fogadható el, lelkes szép dolgozatát melegen ajánlanám a „Közművelődés”-nek.

rozottan tiltja kongregációi döntvényekkel a szentszék. Szögezzük le tehát egyszer azt a változhatlan szabályt, hogy a szentségeket csak latin nyelven szabad kiszolgáltatni. Jól jegyezzük meg: kiszolgáltatni. Senkinek sem áll ekkép szabadságában pl. az Oltárszentség kiszolgáltatásánál a nép nyelven kedveskedni hibeinek, mondván: „Ime az Isten báránya” stb.

Már most a kiszolgáltatás latin nyelve kizárja-e, hogy egyes kérdések, feleletek, imák nemzeti nyelven mondassanak? Nem, sőt ezt a rituále is megengedi. De nem is lehet másképp, mert különben a szertartás, minthogy a hívek nem értenek latin kérdéseket s nem adhatnak latin feleleteket, nem lehetne teljes.

Ekkép a keresztségi, házassági kérdések és feleletek, a házassági eskü, az utolsó kenettel kapcsolatos imák a nép nyelvén tartandók.*) De itt aztán tegyünk pontot a nép nyelvvel. Többet a szentségeknél hasztalan kívánánk, célt úgy sem érnének. De nem is szükséges kívánni, ezt a nép is szó nélkül leveszi, ha ugyan még nem vette volna le egyik-másik helyen; leveszi annál könnyebben, minthogy a szentségek kiszolgáltatása nagyrészt nem közös cselekmény, hanem egyenként kevesek előtt történik Pállal-Péterrel. Tessék csak megpróbálni, kiderül a nagy titok.

(Folyt. köv.)

Szerkesztői üzenetek.

V. A szerkesztőnek érdekesnek kell lenni, mert különben színvonal alá süllyedünk; még akkor is, ha ezért neheztelnek rá, vagy elhagyják; ennyit már engedjünk meg annak a szegény sajtónapszámosnak. Aki egy cikkének elvetése, vagy megrövidítése miatt hátat fordít, az még a sajtópártolás elemeiben is járatlan.

F. I. Október elseji ünnepegy szónoklatáról, ép 20 nappal később — bocsanat — de nem irhatunk; akkor tettett volna azonnal lelküdni, ne pedig a referensnek szemrehányást csinálni. A töbit köszönöm.

—r. Közbejött egyéb cikk miatt csak a jövő számban kezdek meg nagybecsű dolgozatát. Egyéb figyelmes írásait is köszönöm; tetszik tudni vannak dolgok, a k i k különfélek.

K. L. Sok kegyelmet a felszenteléshez. Kár, hogy nem lehetek ott.

B. L. A cikk (okt. 6.) lenn volt a nyomdában, de nem fért el. Köszönöm a figyelmet.

P á l y á z a t.

Mivel a **radnóthi** róm. kath. kántortanítói állásra megválasztott tanító időközben más helyre neveztetett ki, az erdélyi róm. kath. Státus mélt. Igazgatótanácsának 2023—1909. számú leirata értelmében a fennevezett állásra új pályázatot hirdetek.

Javadalom: 1) Kézpénz havi előleges részletekben: 860 kor. 80 fill; 2) 24 ür köbméter hasábfu a tanító udvarára haza szállítva, értéke 120 korona; 3) 1 drb. tehén és borjú legeltetés; értéke 24 kor. 4) 1 hold 1365□-öl első osztályú föld és kaszáló használata; adóját a tanító fizeti; 5) misestipendium: 2 kor. Stólából: 20—40 kor. 6) Iskola fűtésre 12 köbm. tűzifa az iskola udvarára szállítva és felvágva, minek ellenében a kántor a iskola sepréséről gondoskodik. 7) Szép két szobás lakás nyári és téli-konyhával, pincével és gazdasági épületekkel. 8) 400□-öl veteményes kert. 9. Korpótlék az arra jogosultnak részben az iskolát fenntartó uradalomtól, részben az államtól.

Kötelessége: A rendes és ismétlő tankötelesek tanítása osztatlan iskolában; a kántori teendők teljesítése a plébános utasítása szerint.

Pályázati határidő: november 1.

*) Lásd a kalocsai rituálét.

Felhívom a tanítói és kántori oklevéllel bíró pályázókat, hogy teljesen felszerelt és a Nagyméltóságú Püspök úrhoz címzett folyamodványukat november 1-ig alulírott iskolaszéki elnökhöz nyújtsák be.

Személyes jelentkezők előnyben részesíttetnek. Az állás kinevezés után azonnal elfoglalandó.

László János,
plébános, isk.-széki elnök.

A **máréfalvai** (Udvarhelymegye) róm. kath. kántori és III-ik osztály tanítói állásra az iskolaszék október hó 31-ig pályázatot hirdet.

Javadalom: a) a hitközség pénztárából kepe címen pénzértékben 600—670 kor. b) tandíjból 48 kor. c) birtokjövdelem 50—100 kor. d) alapokból 35 kor. 82 fill. e) stólából 100 kor. f) államsegélyből 350 kor. s arra jogosultnak korpótlék; g) 3 szobás lakás, nyári konyha, gazdasági épületek és veteményes kert.

Kötelességek: a három tantervvel ellátott iskolánál a tankötelesek egyik csoportjának s az ismétlőknek a rá eső órákban való oktatása; b) a kántori teendők végzése kántor kisegítésével, a népnek az egyházi énekekben való oktatása; faiskola esetleg veteményes kert kezelése. Ez utóbbi rész védelem része kezelési illeti. Kántori próba október 24. és 31.-én lesz. Megjelenők előnyben részesülnek.

Máréfalva, (u. p. Székelyudvarhely.) 1909. október 12-én.

György Lázár,
lelkész, iskolaszéki elnök.

Szőlő-
oltvá-
nyokat

szállít amerikai sima és gyökeres vesszőket különféle fajokban, fajtiszaságért jótállva legdusabb választékban a már évek óta elsőnek és legmegbízhatóbbnak ismert:

Kisküküllőmenti első szőlőoltványtelep

Tulajdonos: **CASPARI FRIGYES**

Medgyes 76 sz. (Nagyküküllő megye.)

Tessék képes árjegyzéket kérni!

Az árjegyzékben található az ország minden részéről érkezett **elismerő levelek**, ennél fogva minden szőlőbirtokos megrendelésének megtétele előtt az ismerős személyiségektől úgy szom, mint írásbelileg bizonyosságot szerezhet magának **fontos szőlőtelep feltétlen megbízhatóságáról**

Kitüntetve az 1907. évi Pécsi országos kiállítás alkalmával.

:: az Országos Iparegyesületi nagy ezüstéremmel. ::

Alapított: 1873 Telefonszám: 424.

KRISZTIAN JÓZSEF ÉS FIA

mézeskalácsos és viaszgyertyaöntő, méz-, viasz- és fáklya raktára a pécsi Székesehyház viaszgyertya szállítója, PÉCSETT.

Főüzlet: Fióküzlet:

SZIGETORSZÁG-ÚT 3. SZ. JÓKAI-TÉR 9. SZ.

Ajánljuk a főtisztelendő papságnak

füstmentes, szagmentes és nem csepegő **valódi méhviaszgyertyáit.**

ALAPÍTTATOTT 1848-BAN.

ALAPÍTTATOTT 1848-BAN.

Melczer Gusztáv

viaszgyertya, szappangyára NAGYSZEBENBEN.

Ajánlja elismert legjobb temp-
lomi gyertyáit minden kívánt
nagyságban viaszból, stearin-
ból és ceresinből.

Számos elismerő levéllel rendelkezik.

Kedvező fizetési feltételek.

Bérmálási lapok, Bérmáltak anyakönyve,

A bérmálás szentségének -
szertartása s minden más egy-
házi hivatalos nyomtatványok
nagy készletben kaphatók:

Papp György

könyvnyomdájában

GYULAFEHÉRVÁRT.

Alapított 1840-ben.
1890-ben állami ezüst-
éremmel kitüntetve. . .

Hönig Frigyes

cs. és kir. szabadalmazott
haranggyár, ARAD,
Rákóczy-utca 11—28.

Ajánlja a hangoknak elő-
revaló meghatározásával
**saját találmányú cs. és kir. sza-
badalmazott harangjait**, melyekkel
igen tetemes súly és armegtakarítás eretik el-
p. u. egy ilyen szabadalmazott 260 klg. súlyu
harang hangja egy más regibb szerkezetű 460
kfg. harang hangjával egyenlő.

**A legújabb ingó rendszerű for-
gatható vasharang felszerelést**, melyek,
a tornyot nem rakodtatják, járásuk oly könny-
nyed, hogy egy gyermek is több harangot
huzhat egyszerre.

Regi harangoknak ilyen forgatható könnyen huz-
ható vasszerelésre való átalakítását, — repedt har-
goknak újravalo öntését vagy csekély felülfizetés
mellett való becserelését.

Tüzmentes és szilárd vasharang-állványokat.

Több évi szavatolás. Kedvező fizetési feltételek.

Képes árlapot és költségvetést díjmentesen küld.

FLEISCHER JÁNOS

(Keresztény katolikus cég)
egyházi ruha és reverenda-szabó
PÉCS, Ferenciek-u. 9.

Évek hosszú gyakorlata képesít a legjobb
szabású, minőségű és finoman kidolgozott **reve-
rendák és címádák, papi civil öltönyök**
előállítására.

Üzletemet első sorban

Egyházi ruhák

készítésére rendeztem be. **Mindennemű egy-
házi ruhák**: casulák, pluvialek, velumok, bal-
dachinumok, minisztráns ruhák, zászlók, lobogók,
karingek, álbák, kehelyruhák stb. készíttetnek.

Nem kell sem Budapestre, sem Bécsbe menni.
Üzletem **versenyképes** minden pesti vagy bécsi
céggel úgy **szabászat, mint ár és minőség**
tekintetében. Tessék meggyőződni róla.

Egyházi ruhák javítása olcsón és jól
eszközölköttek.

! Költségvetés, árjegyzék ingyen. !
— Személyesen is megjelenek — !